

Informācijas sabiedrības sociālās un tiesiskās problēmas Latvijā un to risinājumi

Populārzinātniska informācija par projekta rezultātiem
Projekta vadītāji Ludmila Bandeviča, Uldis Rozevskis

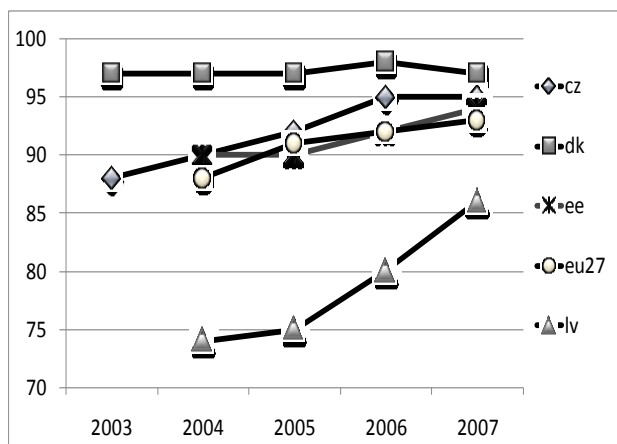
Ievads

Aforisms „Zināšanas ir spēks” ir radies viduslaikos, pirmo reizi to esot publicējis F.Bēkons 1597.gadā. Jaunākos laikos diskusija par „informācijas sabiedrību” aizsākās 1962. gadā Amerikas Savienotajās valstīs ar Friča Mačlupa (*Fritz Machlup*) grāmatu „Zināšanu ražošana un izplatība Savienotajās Valstīs” (*The production and distribution of knowledge in the United States*). Šobrīd Eiropas Savienība ir izstrādāti nopietni plāni un programmas informācijas sabiedrības veidošanai. Katram droši vien savā dzīvē ir gadījies pārliecināties, ka pareizās zināšanas īstajā reizē ir bijušas ļoti noderīgas. Globālas konkurences apstākļos ar saviem ražojumiem tirgū spēs ielauzties tikai tie, kuri spēs radīt kaut ko jaunu, piedāvāt kaut ko labāku vai, sliktākā gadījumā, gatavot jau zināmus produktus, bet ar lētākām izmaksām nekā konkurenti. Par galveno dzinējspēku veiksmīgam biznesam ir kļuvušas zināšanas: kā izdarīt kaut ko labāk vai lētāk, nekā citi.

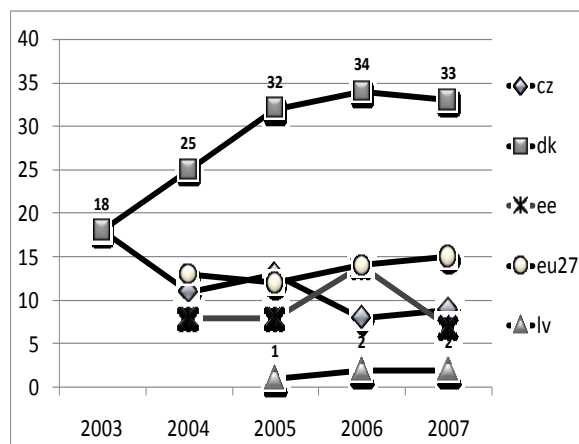
1. Informācijas sabiedrība Latvijā – kāda tā ir?

Eiropas Savienības statistikas birojs (*Eurostat*) vāc un uztur informāciju par 27 informācijas sabiedrības rādītājiem. Kā Latvija izskatās uz pārējo valstu fona? Eiropas Savienībā ir daudz valstis, bet salīdzinājumu izvēlējamies veikt ar dažām raksturīgākajām: vienu no Skandināvijas (augsti attīstīts reģions informācijas sabiedrības aspektā) – Dāniju, vienu jauno valsti no vidus Eiropas – Čehiju, vienu no Baltijas – Igauniju. Salīdzinājumu veicām arī ar Eiropas Savienības aprēķināto vidējo līmeni. Statistiskie dati bija pieejami par 2003.-2007.gadiem.

Pēc individuālo lietotāju vai mājsaimniecību skaita, kuras izmanto Internetu, Latvija turas Eiropas līmenī, kaut arī starpība ar Dāniju ir ievērojama (aptuveni divas reizes). Kaut arī Latvijas uzņēmumu lielākā daļa (86%) izmanto Interneta pieslēgumu, tikai divi procenti pieņem tiešsaistes pasūtījumus pēc 2007.gada datiem.

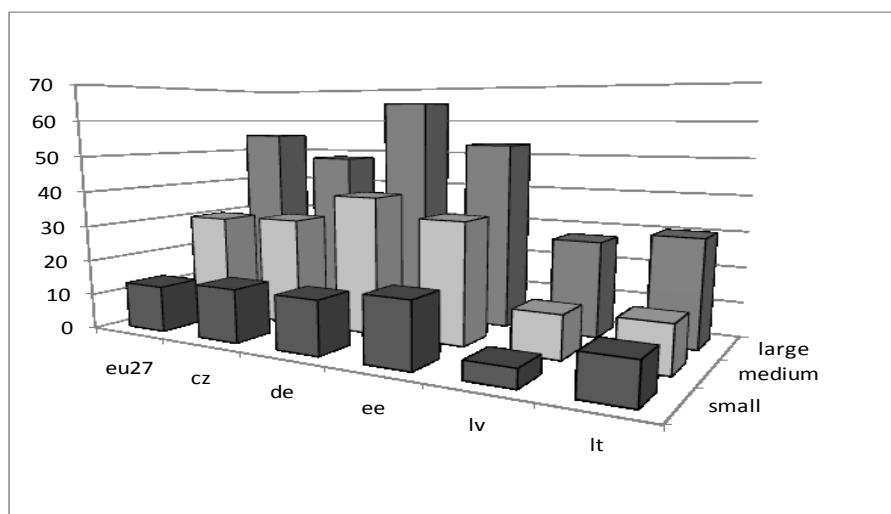

Interneta pieejamība uzņēmumos

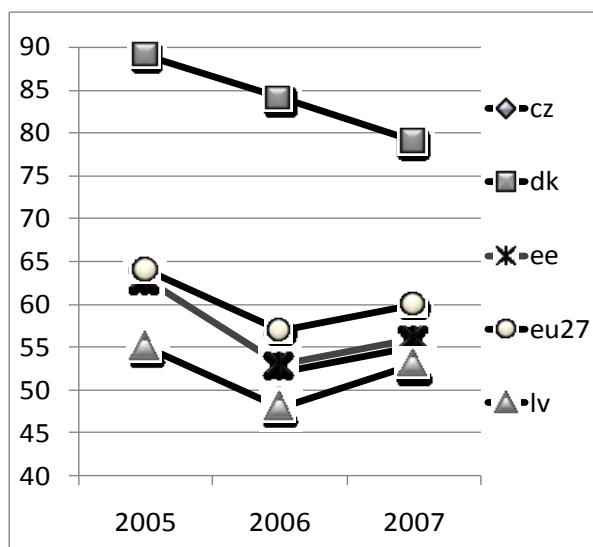

Tiešsaistes pasūtījumi

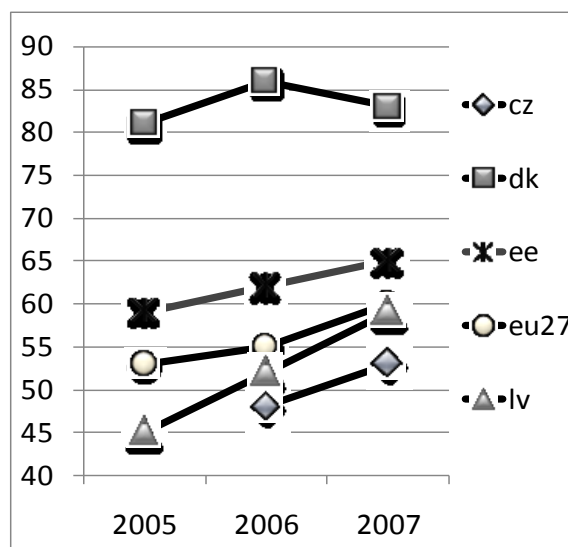
Latvijā mazāk nekā citur tiek izmantots t.s. teledarbs: cilvēki strādā mājās pieslēdzoties uzņēmumu informācijas sistēmām, kaut arī gan datoru un Interneta lietošanas prasmes mūsu valstī ir aptuveni Eiropas Savienības vidējā līmenī.

Teledarbs mazos (*small*), vidējos (*medium*) un lielos (*large*) uzņēmumos.

Datorprasmes

Interneta lietošanas prasmes

Kaut arī „draugiem.lv” kopā reģistrējušies vairāk nekā 2,4 miljoni lietotāju, bēdīgāk ir ar latvisko vikipēdiju: 2008.gada beigās lietuviešu vikipēdijā bija ap 77 tūkstošiem rakstu, igauņu – 57 tūkstoši rakstu, latviskajā – 18 tūkstoši rakstu. Kaut arī portāls „InfoWorld” 2004.gadu pasludināja par uzņēmumu vikipēdiju gadu, Latvijā tikai ar lielām pūlēm Internetā un citās publikācijās var sameklēt informāciju (viens raksts) par komerciālo vikipēdiju iegādi un ieviešanu. Vai zināšanu trūkums par ekonomiku, tās vadīšanu, biznesu, sabiedrības vadību, politiku neveicina nezināšanu un agresiju sabiedrībā šajā krīzes laikā?

Risinājumi jāmeklē, problēmas jāanalizē, tāpēc arī tika organizēts šis konkrētais akadēmiskais pētījums, kurš noslēdzies ar monogrāfijas izdošanu. Monogrāfija satur astoņus rakstus par informācijas sabiedrības attīstības dažādiem aspektiem Latvijā.

2. Konkrēto problēmu pētījumi un risināšanas alternatīvas

Katrs no projekta pētniekiem ir centies noskaidrot problēmu būtību un ir mēģinājis meklēt iespējamus risinājumus vai piedāvājis rekomendācijas attīstībai.

Ivo Berkolds. Galvenās problēmas e-pakalpojumu izmantošanā dažādās sabiedrības grupās Latvijā.

„Viena no būtiskākajām Informācijas sabiedrības sastāvdaļām ir e-pārvalde jeb funkcijas un pakalpojumi, ko publiskās pārvaldes institūcijas nodrošina vai varētu nodrošināt elektroniskā veidā. Īpašu uzdevumu ministra e-pārvaldes lietās sekretariāts ir izstrādājis vairākus pētījumus par e-pakalpojumu izplatību. Ir noskaidrotas galvenās problēmas e-pārvaldes izmantošanā, tai skaitā izdalītas īpašas problēmas atsevišķās sabiedrības grupās.” Vairāk – monogrāfijā.

Kitija Freija – Karlone. Informācijas un komunikāciju tehnoloģiju un izglītības mijiedarbība ceļā uz informācijas sabiedrību

„Mūsdienās izglītošanās vairs nav saistīta tikai ar izglītības iestādēm, uzņēmumiem vai apmācību centriem. Jaunās tehnoloģijas un rīki piedāvā apmācāmajiem lielāku elastību, brīvu pieeju informācijai un iespējām iegūt specifiskas zināšanas, atbilstoši vajadzībām, apstākļiem un mācību profilam.” Vairāk – monogrāfijā.

Jānis Krūmiņš. Mobilā tīmekļa tehnoloģiju lietošana pasažieru transporta efektivitātes paaugstināšanai

„Elektroniskā norēķinu sistēma, tāpat, kā jaunais ritošais sastāvs un moderna infrastruktūra varētu padarīt sabiedrisko transportu pievilcīgāku.” Vairāk – monogrāfijā.

Ludmila Mjagkiha. Sabiedrības informētības un izpratnes veicināšana ekonomikas un finanšu jautājumos Latvijā

„Kopš neatkarības atgūšanas un tirgus ekonomikas atjaunošanas Latvijas iedzīvotāju spēja pareizi apieties ar naudu, plānot savu budžetu, pieņemt pamatotus, pārdomātus un atbildīgus lēmumus finanšu jautājumos kļuva par vienu no vissvarīgākajām iemaņām labklājības nodrošināšanā. Diemžēl ļoti bieži cilvēki neizprot šo zināšanu un spēju svarīgumu, jo daudziem rīkošanās ar naudu nekad nav bijusi mācīta.” Vairāk – monogrāfijā.

Imants Muižnieks. Informācijas sabiedrības tiesiskais regulējums un problemātika publiskās un privātās partnerības kontekstā

„Publiskā sektora uzdevums partnerības jomā ir koriģēt tirgus nepilnības, nodrošināt godīgu konkurenci un sociālo jautājumu risinājumu iekļaujošas informācijas sabiedrības izveides procesā.” Vairāk – monogrāfijā.

Kristīne Rozīte. E-komercijas lietojums tūrisma produktu realizācijā Latvijā

„Tūrisma sektors ir viena no aktīvākajām nozarēm informācijas un komunikācijas tehnoloģiju pielietojumā, tiešsaistes mārketinga un realizācijas īstenošanā. Tūrisma nozares darbība ir saistīta ar informācijas apmaiņu gan starp pārdevēju un pircēju, gan starp pārdevēju un pakalpojuma realizācijas starpnieku, sadarbības partneriem, gala patērētāju.” Vairāk – monogrāfijā.

Juris Uzulāns. Projektu vadīšanas vieta un nozīme informācijas sabiedrības attīstībā. Risku vadīšana un risku politikas

„Pētījuma mērķis ir salīdzināt risku vadības apraksta pilnīgumu un precizitāti projektu vadības rokasgrāmatās un risku politikās, noskaidrot kāda ir risku politiku nozīme projektu vadīšanas efektivitātes uzlabošanā informācijas sabiedrības attīstībā un vai ir iespējams ietekmēt projektu vadīšanas priekšrocības un ierobežojumus informācijas sabiedrības attīstības kontekstā.” Vairāk – monogrāfijā.

Iļona Vorkale. Publisko iepirkumu loma Latvijas informācijas sabiedrībā un to pilnveidošanas iespējas

„Publisko iepirkumu sociālo nozīmīgumu raksturo vairākas pazīmes: sabiedrības interese par nodokļu ieņēmumu izlietojumu; konkurējošo uzņēmumu motivācija ievērot valsts likumus, būt sociāli atbildīgiem; ierēdņu, kā arī citu valsts un pašvaldību darbinieku nostāja attiecībā uz personisku ieinteresētību iepirkuma procedūru rezultātos, korupcijas iespējamību u.c.” Vairāk – monogrāfijā.